

Zoelen, douchen, wroeten of niet castreren?

Varkens nemen graag een modderbad om hun lichaam te koelen, maar in de gangbare varkenshouderij is zo iets moeilijk inpasbaar. In welke mate zoelen belangrijk is voor varkens werd uitgezocht door Wageningen UR Livestock Research. Volgens Deense adviseurs is het belangrijk om varkens een koelmogelijkheid te bieden om hiermee hokbevuiling tegen te gaan. De Denen adviseren hun varkenshouders daarom een sprinklerinstallatie te installeren in de stal. In Nederland wordt dit nog nauwelijks toegepast.

Marc Bracke
Wageningen UR Livestock Research
Geesje Rotgers
AgriMedia Wageningen

M

arc Bracke en Hans Spoolder, onderzoekers bij Wageningen Livestock Research, zochten uit in hoeverre zoelen (het lijf koelen door bijvoorbeeld in de modder te rollen) belangrijk is voor varkens. Bij zoelen hoeft niet meteen te worden gedacht aan een modderpoel in de wei. Er zijn andere mogelijkheden om aan de zoelbehoefte tegemoet te komen. Hoe belangrijk is zoelen voor het varken? En wat levert een zoelmogelijkheid het varkensbedrijf op?

Lichaam koelen

In (semi-)natuurlijke omstandigheden is zoelen een normaal gedrag van varkens. In de biologische houderij zien we bijvoorbeeld dat dieren massaal hun vertier zoeken in de modder om daarna de opgedroogde modder eens lekker af te schuren tegen een schuurpaal. Met name op warmere

dagen. Uit onderzoek is gebleken dat zwaardere vleesvarkens (vanaf 90 kilo) al verkoeling zoeken bij een temperatuur vanaf 17 graden. "Deze zware varkens groeien bijna een kilo per dag en daarbij komt erg veel warmte vrij. Bovendien hebben varkens geen zweetklieren om hun warmte kwijt te raken", legt Bracke uit. Hoogdrachtige zeugen hebben het nog eerder te warm. Al bij temperaturen vanaf een graad of 12 kunnen zij de behoefte hebben aan extra koelte. Op zomerse dagen wordt het al gauw veel warmer in de varkensstal. Bracke: "Tijdens waarnemingen in de Comfort Class-stal in Raalte zagen wij dat de vleesvarkens in de zomer graag een frisse douche nemen."

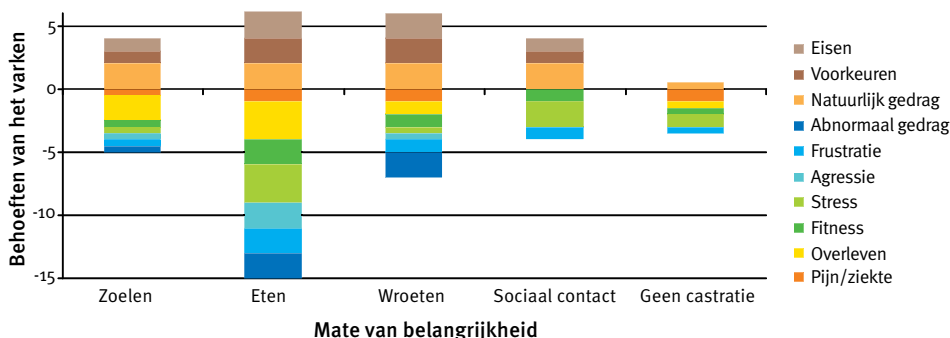
Wanneer varkens op warme momenten een mogelijkheid hebben om afkoeling te zoeken door hun huid nat te maken, dan geeft dat minder hokbevuiling, zo blijkt uit diverse onderzoeken. "In afdelingen met gespeende biggen neemt de hokvervuiling toe als de temperatuur stijgt tot boven 25 graden. Bij zware varkens (100 kilo) blijkt 20 graden vaak al voldoende voor overmatige hokbevuiling. De varkens zoeken bij hogere temperaturen liever de vochtige mestroosters op om op te liggen vanwege het verkoelende effect, en gaan vervolgens mesten op de dichte vloer. Het bevochtigen van een stukje vloer op warme dagen geeft een grote welzijnsverbetering bij varkens. De dieren rollen zich dan maar wat graag door de nattigheid en blijven dan ook veel beter voer opnemen.

Ook heeft onderzoek aan het licht gebracht dat zoelen stress kan verminderen. Er werden minder stressindicatoren gevonden in het bloed van varkens die de mogelijkheid hadden om hun lichaam te koelen. "Franse onderzoekers meldden minder staartbijten in afdelingen met een sproei-installatie", zegt Bracke.

Figuur 1

De betekenis van de verschillende wensen van het varken voor het dierenwelzijn.

Bron: Bracke en Spoolder 2011 in het tijdschrift Animal Welfare

VERKOELING

Varkens zijn altijd wel te porren voor een frisse douche, zeker op zomerse dagen. Varkens kunnen hun warmte slecht kwijt en zoeken dan een manier om hun lijf te koelen. In Denemarken wordt een douche in de varkensstal geadviseerd.

Foto: Marcel Bekken

Zoelen, wroeten of stoppen met castreren?

De maatschappij komt met concrete eisen om het dierenwelzijn van varkens te verbeteren. Het achterwege laten van de castratie is een van de belangrijkste eisen. Maar naast het achterwege laten van castratie zijn er ook andere houderij-aspecten die belangrijk zijn voor het dierenwelzijn. Bijvoorbeeld het nemen van een modderbad, sociaal contact of het verstrekken van afleidingmateriaal, zoals stro om in te wroeten. Bracke en Spoolder zetten de plussen en minnen voor welzijn hiervan op een rij. De resultaten staan in Figuur 1.

Uit de figuur blijkt dat de beschikking over voedsel het allerbelangrijkst is voor het varken, gevolgd door de mogelijkheid om te kunnen wroeten (fourageren). Afleidingsmateriaal om te bijten en wroeten is voor het dierenwelzijn dus belangrijker dan kunnen zoelen en veel belangrijker dan het stoppen met castreren. Afleidingsmateriaal is niet alleen belangrijk tegen verveling, maar ook om staart-, oor- en flankbijten tegen te gaan, en daarmee ook om te kunnen stoppen met het routinematig kort couperen van de biggenstaarten.

Castratie draagt minder bij

Uit de figuur blijkt dat stoppen met castreren in vergelijking met de andere welzijnsverbeteringen minder bijdraagt aan het welzijn van het varken. "Voor sommige lezers zal dit verrassend zijn, zeker als ze zich laten leiden door de discussies in de

media of door economische belangen. Non-castratie wordt door een groot aantal ketenpartijen (Europa-breed) gezien als een belangrijke kans om het dierenwelzijn van de varkens te verbeteren. Afleidingsmateriaal, bijterij en couperen van de staart staan lang niet zo hoog op de agenda. De meeste mensen weten niet eens dat varkensstaarten routinematig gecoupeerd worden", aldus Bracke. Toch biedt juist non-castratie indirect een uitgelezen kans voor het gebruik van de wroetschijf en het behoud van de varkensstaart. Bracke: "Het mesten van beren verhoogt de productie-efficiëntie. Die winst zou de sector kunnen gebruiken om de dieren stro of ander wroetsubstraat te verstrekken, waardoor bijterij wordt tegengegaan en varkens hun krulstaarten kunnen behouden. Dat zou voor het dierenwelzijn het meeste opleveren. Een goedkoper alternatief, waarbij ook met de zoelbehoefte van de varkens rekening gehouden wordt, zou een sproei-installatie kunnen zijn in combinatie met een vurenhouten schuur- en knabbelpaal."

Meer informatie op www.hokverrijking.nl. Op deze website staat onder andere het artikel 'Speelgoed waar varkens wel blij van worden' uit Veehouder & Dierenarts (juni 2011). In dit artikel vertellen varkenshouder Van der Vergt (Dalfsen) en onderzoeker Bracke over de praktijkervaringen met de verrijkte ketting en de knabbelpaal.